

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансових технологій і підприємництва Сумського державного університету

Криклій Олени Анатоліївни

на дисертаційну роботу здобувача ступеня доктора філософії галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 – Менеджмент **Сіяговського Юрія Володимировича** на тему: «Науково-методичні засади формування механізму антикризового менеджменту банку»

Актуальність теми дисертації.

Проблема антикризового менеджменту банків набуває особливої актуальності у зв'язку з глобалізацією фінансових ринків та зростанням нестабільності у фінансово-банківській сфері, що є результатом складної комбінації геополітичних, економічних та технологічних факторів.

Для України з банкоцентричною фінансовою системою антикризова стійкість банків є стратегічно важливою для стабільного функціонування економіки, оскільки потужні банківські кризи в Україні попередніх років мали значні негативні наслідки для неї як в коротко-, так і довгостроковій перспективах. Так, відповідно до оцінок НБУ прямі фіскальні витрати на подолання наслідків банківських криз становили 15,7 % від ВВП відповідних років, прямі втрати економіки сягнули більше ніж 38 % від ВВП.

У поточний момент для банків України ситуація ускладнюється тим, що нестабільність, спричинена війною з росією, призводить до зростання кредитного та операційного ризиків, потенційних проблем з ліквідністю та збоїв у роботі. Непередбачуваний характер воєнних дій може призвести до раптових та серйозних потрясінь, загрожуючи стійкості як на мікро-, так і на макрорівні банківської системи. Зважаючи на це, існує нагальна потреба в подальшому вдосконаленні механізму антикризового менеджменту банків, адаптації методів та інструментів, що забезпечують досягнення його цілей, до умов реалізації управлінських впливів. Саме це визначає безперечну

актуальність теми дисертаційної роботи та практичну значущість отриманих дисертантом результатів.

Зв'язок роботи з державними чи галузевими науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Сіняговського Ю. В. виконувалась відповідно до тематики наукових досліджень Сумського державного університету в рамках таких тем, як: «Трансформація фінансової системи та стратегічні пріоритети її розвитку» (№ д/р 0121U114477) та «Інноваційні драйвери зростання макроекономічної стабільності країни» (№ д/р 0121U114396).

Дисертаційна робота є актуальною, оскільки корелює з оновленими постулатами Стратегії розвитку фінансового сектору України в частині стратегічного напрямку «Фінансова стабільність».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Сіняговського Ю. В. містить якісно нові результати, які є логічно, економічно та математично обґрунтованими.

Автор дисертації особисто проаналізував актуальні інформаційні джерела за темою дослідження, провів бібліометричний та трендовий аналіз, визначив необхідні методи та підходи до розв'язання поставлених задач.

Для виконання поставлених завдань та досягнення мети дослідження автором були застосовані відповідні ним загальнонаукові (наукова абстракція, індукція та дедукція, аналіз та синтез, логічне узагальнення) і спеціальні (кластерний аналіз; методи каузального та панельного регресійного моделювання) методи дослідження. Розрахунки та економіко-математичне моделювання здійснено з використанням пакетів таких прикладних програм, як STATISTICA 11, STATA 14 та MS Office Excel.

Вдале застосування обраних методів та інструментарію дозволило сформулювати якісні обґрунтовані висновки.

Наукова новизна результатів дослідження.

Сіняговський Ю. В. у дисертаційній роботі запропонував нові методологічні засади та практичний інструментарій формування й реалізації механізму антикризового менеджменту банку. Його дослідження має наукову новизну та включає наступні основні положення:

- удосконалено науково-методичні засади фінансових аспектів антикризового менеджменту на основі формалізації фінансових бізнес-моделей банків України та ідентифікації ендогенних детермінант їх стійкості, що дозволять нівелювати зростання екзогенізації низки важливих параметрів, що не піддаються регулюванню внутрішньобанківськими механізмами;

- удосконалено планування безперервності діяльності банку на основі системного аналізу загроз екзогенного середовища та розроблення планів підготовки до реагування, реагування та відновлення з урахуванням результатів сценарного аналізу;

- набула подальшого розвитку структуризація об'єктного поля антикризового менеджменту банку, яке запропоновано розглядати в рамках бізнес-моделі з виокремленням операційної та фінансової складових у взаємозв'язку та взаємовпливі між собою та параметрами екзогенного середовища;

- набули подальшого розвитку теоретичні основи формування механізму антикризового менеджменту банку на основі системно-процесної моделі, що об'єднує в єдиний комплекс процеси стратегічного менеджменту та процеси діагностики, попередження, подолання кризи та узгоджується з фазами розгортання кризи в банку;

- набули подальшого розвитку концептуальні засади стратегічного менеджменту в контексті превенції банківських криз на основі трансформації бізнес-моделі, яка враховує та інтегрує ендогенні стратегічно обумовлені та екзогенні фактори.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях, персональний внесок здобувача.

Результати дослідження Сіняговського Ю. В. опубліковані у наукових працях загальним обсягом 4,70 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,79 друк. арк., у тому числі: п'ять статей у наукових фахових виданнях України, п'ять публікацій у збірниках тез доповідей конференцій. У висновках до кожного розділу автор навів посилання на опубліковані праці, в яких відображені його матеріали.

На підставі зазначеного вважаємо, що сукупність публікацій, в яких були наведені результати дисертації, відповідає вимогам пп. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Апробація одержаних результатів.

Результати дисертації були апробовані та обговорені автором на п'яти науково-практичних конференціях всеукраїнського та міжнародного рівнів, а саме: V Всеукраїнська науково-практична онлайн конференція «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» (м. Суми, 2020 рік), Міжнародна науково-практична онлайн конференція «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» (м. Суми, 2021 рік), Міжнародна науково-практична конференція «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» (м. Суми, 2023 рік), XX міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України» (м. Черкаси, 2023 рік), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, облік, фінанси та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації» (м. Кропивницький, 2023 рік).

Практичне значення отриманих результатів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що окремі наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних рекомендацій, що забезпечать підвищення ефективності механізму антикризового менеджменту банків України.

Відповідно до інституційної структури банківської системи результати дисертації будуть корисними для Національного банку України – при вдосконаленні нормативної бази з питань забезпечення безперервної діяльності банків та регламентування планування відновлення їх діяльності; банків України – в процесі вибору інструментарію попередження кризових явищ та подолання наслідків кризи.

Структура та зміст дисертації.

Дисертація викладена на 232 сторінках, у тому числі 188 сторінок основного тексту, 51 таблиця, 48 рисунків, 5 додатків.

Дисертація складається з трьох розділів, в яких викладені основні положення та наукові результати. Робота містить анотацію зі стислим описом дослідження та список наукових праць, в яких опубліковані основні результати дослідження.

У вступі до дисертації автор визначив актуальність теми дослідження, описав отриману наукову новизну, охарактеризував зв'язок дослідження з науково-дослідними роботами Сумського державного університету, апробацію дослідження та практичне значення.

У першому розділі на основі структурно-декомпозиційного та бібліометричного аналізу систематизовано науковий доробок з питань банківських криз; розвинуто науково-методичні підходи до формалізації об'єктного поля антикризового менеджменту банку та факторів, що детермінують рівень кризового потенціалу в контексті формування механізму антикризового менеджменту; проведено аналіз банківської системи України з метою визначення характеристик банківських криз та виявлення факторів, що детермінували їх виникнення, розгортання та наслідки.

У другому розділі дисертант поглибив теоретико-методологічні підходи до антикризового менеджменту банку та на цій основі розробив системно-процесну модель його механізму; розвинув концептуальні засади стратегічного менеджменту та стійкості бізнес-моделі в контексті превенції банківських криз; удосконалив науково-методичний підхід до забезпечення операційної стійкості банку на основі управління безперервністю діяльності.

У третьому розділі дисертаційної роботи автор вдосконалив науково-методичні засади фінансових аспектів антикризового менеджменту банку, зокрема методичне забезпечення формалізації фінансових бізнес-моделей банків України та ідентифікації ендогенних детермінант їх стійкості.

В межах всіх розділів та підрозділів дисертації простежується послідовне та обґрунтоване вирішення завдань дослідження, зокрема, щодо формування та розвитку теоретико-методологічних та методико-прикладних засад формування механізму антикризового менеджменту банку. Запропоновані висновки та рекомендації логічно випливають з положень дисертаційної роботи.

Список використаних джерел складається зі 155 найменувань (64 з яких англійською мовою), викладених у міру згадування в тексті на 16 сторінках.

Отже, можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науково-дослідною роботою з логічною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

Дисертація виконана українською мовою з послідовним логічним викладенням матеріалу та застосуванням наукового стилю написання.

За результатами перевірки дисертаційної роботи Сіняговського Ю. В. наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних спотворень не виявлено. Звідси можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

Відповідність фаху.

Дисертація Сіняговського Ю. В. за змістом поставлених завдань та обраних для їх досягнення методів дослідження, отриманими результатами, теоретичною та практичною значущістю відповідає спеціальності 073 – Менеджмент галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна зазначити наступне:

1. Робота містить ґрунтовний аналіз праць, присвячених дослідженню банківських криз, що відрізняється від наявних поєднанням контекстного, трендового (Google Trends) аналізів та бібліометричного аналізу публікацій на основі бази даних SCOPUS (стор. 30-45). На нашу думку, дослідження тільки б виграло, якщо використана для бібліометричного аналізу база наукових праць була розширена використанням таких міжнародних наукометричних баз, як Web of Science та Dimensions.

2. У підрозділі 1.2 дисертації (стор. 60-76) автором досить детально здійснено аналіз банківських криз в Україні, їх причин, наслідків та характеру протікання, проте вважаємо, що недостатньо уваги було приділено позитивному та негативному досвіду впровадження державних антикризових заходів.

3. Вважаємо, що в роботі варто було б детальніше визначити роль стратегій транспарентності в механізмі антикризового менеджменту банку (субмеханізм комунікацій), та цифрових технологій у їх впровадженні зокрема (стор. 93), враховуючи, що автор акцентує на інформаційному каналі поширення кризових явищ.

4. У дисертаційній роботі практично недослідженим залишилося питання впливу політики Національного банку України на механізм антикризового менеджменту вітчизняних банків.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Окрім цього, виникли питання до Юрія Володимировича, на які хотілося б отримати відповіді:

1. По-перше, у мене виникли запитання щодо характеристик розробленого вами підходу до формалізації фінансових бізнес-моделей банків України в забезпеченні їх антикризової стійкості (підрозділ 3.1), а саме, на яких засадах Ви базувались при формуванні вибірки банків?

2. По-друге, для розроблення науково-методичного підходу до ідентифікації ендогенних детермінант стійкості фінансової бізнес-моделі вами було обрано як інтегральний індикатор, що характеризує рівень фінансової стійкості, параметр Z-score, розрахований як співвідношення суми двох показників (рентабельність активів та відношення власного капіталу до активів) до показника стандартного відхилення рентабельності активів. Чому перевагу надано саме цьому індикатору, як аргументи Ви наведете на його користь?

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Сіягівського Юрія Володимировича на тему: «Науково-методичні засади формування механізму антикризового менеджменту банку», виконана в Сумському державному університеті, є самостійним дослідженням, що характеризується науковою новизною у сфері формування та розвитку механізму антикризового менеджменту банку.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується глибоким знанням дисертантом досліджуваної проблематики, вмінням працювати з науковою літературою, адекватним застосуванням широкого спектра методів наукового пошуку та обробки статистичних даних. Це, у підсумку, дозволяє констатувати достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, отриманих автором за результатами дослідження.

За актуальністю проблеми, що досліджувалась, новизною отриманих результатів, обсягом, рівнем обґрунтованості висновків та їх відповідності поставленим завданням дисертація Сіняговського Юрія Володимировича відповідає вимогам до рівня наукової кваліфікації здобувача.

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Сіняговського Юрія Володимировича на тему: «Науково-методичні засади формування механізму антикризового менеджменту банку» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Автор дисертаційної роботи Сіняговський Юрій Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент (галузь знань 07 – Управління та адміністрування).

Рецензент:

к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансових
технологій та підприємництва
Сумського державного університету

Олена КРИКЛІЙ

Підпис	<i>Криклій О.</i>
засвідчую	<i>проб. гражбець</i>
	<i>ВДР П. Грабець</i>